

פרשת וירא – הליך מהפיכת סדום

1. בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק זז – יט

(ז) זה אמר מקפה אני מאברם אשר אני עשה: (יח)
ואברם פיו והיה לגוי גדול ועצום ונברכו בְּכָל גַּעֲנִי אֶפְרַאֵל:
(יט) כי ידעתי למען אשר יצאה את בניו ואת ביתו אפראי
ושמרנו דרך ה' לעשוות צדקה ומשפט למען סכיא ה' על
אברם אשר דבר עלי:

2. רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק יט

והגלי אליו טוב ויפה, כי ידעת בו שהוא מכיר ויודע שאני ה'
אהוב צדקה ומשפט, כלומר, שאני עשה משפט רק בצדקה,
ולך יצאה את בניו וביתו אחורי לאחוז דרכיו. והנה, אם בדרר
צדקה ומשפט יפטרו, יתפלל לפני להניהם וטוב הדבר, ואם
ח'יבין הם לגמר גם הוא יחפוץ במשפטם, ולכן ראוי שיבא
בסוד ה':

3. רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק יט

והנכו בעני שהוא ידעה בו ממש. ירמז, כי ידעת השם
שהיא השגחתו בעולם השפל, היא לשמרו הכללים. וגם בני
האדם מונחים בו למקרים עד בא עת פקדתם. אבל בחסידיו
ישום אליו לבו לדעת אותו בפרט, להיות שמירתו דבקה בו
תמיד, לא תפרד הידיעה והזיכרון ממנו כלל.

4. בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק כ – כא

(כ) ויאמר ה' צעקה פלים ועולה כי רבבה וספאתם כי קבדה
愧 (כא) אבדה פא ואראה הצעקהמה שבאה אליו עשו מלא
ושם לא אדע:

רש"

ארדה נא ואראה – למד לדינים שלא יפסקו דין נפשות אלא
בראה, הכל כמו שפירשתי בפרשנות הפלגה (עליל יא ז). דבר
אחר ארדה נא לסוף מעשיהם:

הבא אליו עשו – ואם עומדים במרדם כליה אני עשה בהם.
אם לא יעמדו במרדן, אדעתה מה עשו להפרע מהן ביסורין
ולאأكلת אותן. וכיוצא בו מצינו במקומות אחרים (שמות לג ה)
ועתה הורד עדר מלך ועלתה מה עשה לך, ולפיכך יש
פסק נקודת פסיק בין עשו לכליה, כדי להפריד תיבת
מחברתה.

5. ספרנו בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק כא

ואראה הצעקהמה. אראה זה בפועל בהתגלותם לבעם
שיתקומו על לוט המתנדב, יידעו כל בא העולם כי לא אל
חננס היה עונש הגadol: עשו כליה. עשו כלם, שאין בינם
מוחה, כמו "כליה גרש יגרש" (שמות יא, א), שענינו כלכם,
וגם זה נודע בשילוחות המלאכים, שנאמר בו "כל העם מקצה"
(להלן יט, ד) ואין מכך:

6. רש"י בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק כא

הבא אליו עשו – ואם עומדים במרדם כליה אני עשה בהם.
אם לא יעמדו במרדן, אדעתה מה עשו להפרע מהן ביסורין
ולאأكلת אותן.

7. אוור החיים בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק כא

אכן הכוונה היא כי הודיע ה' הסדר אשר יתנהג בו עם
הנבראים לצד החסד והרחמים, הנה שורת הדין נקבעת כי
הכל כפי המביש והמתביש וכשייעבור האדם על אחת מכל
מצות ה' יימרה פי עליון לצד מעלת האל הגדל יתרחיב
להאבד הוא וכל סביבו כי את המלך ה' צבאות הרים וכל
שהוא מההמראה יתרחיב עליו, ויחשוב האדם כי האדון ידין
את עולמו במשפט זה והוא משפט צדק, ולעולם אם יבא ה'

במשפט בדרך טוען ונטען להשפט עם הנבראים אפשר שלא
יתחייבו, וגם דור המבול אפשר שלא היה נשפט מפט מות,
לזה אמר ה' כאן בהודעת דרכיו אל אברהם ארדה נא פ' לא
ישפט בערך מעלו אלא בהשואה לנבראים כדרך אומרו
הנביא (ישע' מג) נשפטה ייחד בהשואה לנבראים הפחותים
ובערך זה ישפטו ויראה אם הוא בערך הצעה שבאה אליו
פי כי הצעק ותובע משפט מה' יתבע המשפט לפי ערך
גדות הבודא, לזה אמר ה' ואם אחר שעריך המשפט בערך
שלילת מועלתי עדיין שיעור שתיהה תביעת מدت הדין
לחיבם, כליה, ואם לא אדרעה אם ראוים לשפט בדרך זו או
לא. ומעתה אין פ' ארדה נא אלא הדרגה בדיין ולעולם
מקום ישקיף לדעת ויבחין לבות בני אדם:

8. בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק כג – כד
(כג) ניגש אברם ויאמר אף תפsha צדיק עם רשות: (כד)
אולי יש סמשיםצדיקם בתרוך העיר אף תפsha ולא תשא
למקום למען סמשים הצדיקם אשר בקרבה:

9. רמב"ן בראשית (פרשת וירא) פרק יח פסוק כג
(כג) ויגש אברהם ויאמר אף תספה צדיק עם רשות – אף
של הקדוש ברוך הוא היא מדת דין, וחשב אברהם שהיא
תספה צדיק עם רשות, לא ידע מחשבות ה' אשר חשב עליהם
ברחמיו כאשר פירשתי. וכך אמר כי הגון וטוב הוא שישא
לכל המקום למען חמשים הצדיקים, אבל לא יתכן גם במדת
הדין להמית צדיק עם רשות, שאם כן יהיה הצדיק כרע, ו
יאמרו שהוא עובוד אלקיים, וכל שכן במדת רחמים שהוא שופט
כל הארץ, והוא העושה משפט, עניין ויגבה ה' צבאות
במשפט (ישעיה הט), ואמרנו (ברכות יב) המלך המשפט.
וזהו עניין הoppel חיללה לך. והקב"ה הודה שישא לכל המקום
בעבורם, כי במדת רחמים יתנega עמם

10. אברגנאל פרשת וירא
ובעברו שהנכח אברהם שתי טענות חזר לדבר על שתיהן.
וכנגד הראשונה אמר חיללה לך מעשות דבר הזה להמית
צדיק עם רשות כי הנה יתרחיב מזה שיאמרו בעולם הם ורשות
הוא מכליה ויאמרו בני אדם שוא בעוד אלה' ומה בצע שמרנו
שמרתו וכי הلقנו קדורנית מפני ה' צבאות. ועל זה אמר
והיה הצדיק כרע עי בבא הכליה החלティ היה מעשה
הצדיק לבטלה. וכנגד הטענה השנייה שעשה מהחמשים
הצדיקים אמר עוד חיללה לך השופט כל הארץ לא יעשה
משפט. כי בהיות חמשים הצדיקים בתוך העיר אף' שלא
תכלו אותם ושימלטו אינו משפט שיפלו בניהם ובנותיהם וכל
קרובייהם נכסיהם מטלטלי אגב מקרבק' וכל אשר להם. והר' פירש
בזה שהיתה טענת אברהםacha לומר כי כמו שאין
מחקו ית' להמית הצדיק עם רשות כן ראוי שישא לכל המקום
בשביל חמשים הצדיקים שאם לא כן כבר יענשו הצדיקים אף
כי בצדקתם יצילו את נפשם עם אבדת הרשעים כי איך
יכולו ויראו באבדם מולדתם ומקוםם וצאתם נק"ם מנכסייהם

11. ירמיהו פרק לב פסוק יט
గדל בעצה זרבב סעלליה אשר עניב' פקחות על כל דבר' גני
אדם למת לאיש פדרקי וכפרי מעליין:

12. אויר מפרק לד פסוק יא
פי לעל אדם ישלם לו וכארכח איש ימצעאו;
מצודת דוד
(יא) כי פועל אדם – כפי פועל האדם כן ישלם לו אם טוב ואם
רע וכפי אורח איש כן יזמן לו וכפל הדבר במ"ש:

13. ספר פזי הקמת תשגחת
אויר היה כופר בהשגחה בראותו צרכותיו הרבות והיה רוצה
להתוכח עם מידת הדין, והיה אומר כי מה שבאו אליו היסורים

עשה את האדם ישר והוא בבחירהו יטה אל אחד משני קצווות על פי הבחירה הזאת, ואדרבה האלקים עשה את האדם ישר והוא בבחירהו יטה אל מקום שירצה. זו היא עצמה הבחירה אשר חקרו מושה רבינו עליי השלום אם הקדוש ברוך הוא גרם לו שימות, והшиб להם שחס ושלום אלא שהוא בא אל החטא מצד הבחירה שלו ואם ירצה האדם ימלט נפשו מיד היצור הרע, ועל זה דרשו מאמר הכתוב גם כן שאמר אל אמונה ואין עול, כלומר שהכוונה הוא שעולה לא נמצא חס ושלום במעשה אלקים שיברא את האדם מוקן אל החטא ואל העול וכו'. וממצאי סמך לפירוש זה עם מה שאמרו חכמים ז"ל בספריו [יליקוט שמעוני קהילת רמז תתקעג] אשר עשה האלהים את האדם ישר, הה"ד אל אמונה ואין עול שלא ברא בני אדם להיות רשעים אלא צדיקים, וכן הוא אומר אשר עשה האלקים את האדם ישר וכו'.

18. י"ד זוז מהדר"ב מסכת ברכות ذ"ה עמוד א

ואם תלה ולא מצא בידוע שישורים של אהבה הן. עיין בשבת ס"פ בינה בהינה [נה, א] דאייא למ"ד אין יסורי' بلا עון והתוספות כתבו שם [ע"ב ד"ה וש"מ] דבאה לא איתותב, ולפ"ז ליאא יסורי' של אהבה דהרי כל היסורי' בשבייל עונות הם באים, ועיין להרמב"ן בשער הגמול דתפס לשיטה זו כי ישורים של אהבה על שוגג הם באים, והקב"ה שלוח לצדיקים על השוגג ישורים כדי להתכפר ואלו נקראיים יסורים של אהבה, ולפ"ז הא דקאמר כאן יפחס במעשהינו היינו שיפחס אם אין בידו עבירה ואז יתלה בעון שוגג שהם נקראיים של אהבה

והצרות והוא צדיק זה לו לראייה כי אין השגחת השם יתעלה בשפלים כי אלו היה משגיח עליו אין אפשר שיענישו שלא כדין ושיצא מלפני משפט מעוקל. ועוד כי נראה כמה רשעים בעולםם והם בשלוח ובחשקת. והנה חבוריו אליפז התימני ובצדד השוחח וצופר הנעמת טענים ואומרים כי אם הוא צדיק אי אפשר שלא חטא מעולם ענין שכתו (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ועיקר כוונת החברים באיוב לומר כי הצדיק הגמור שאירע לו החטא הקל עבר בזדון על מצות בוראו על כל פנים ראוי לעונש עליון. והנה אם יאבד האל מגופו בעולם הזה כל הטובה אשר נהיתה בעולם יהיה נדון ביסוריו של איוב כל ימי, טוב לו שלא יהיה נדון בעולם הנשומות ביסורי גיהנום, או שייגרעו החטא מנפשו מעט ממעלתה בעווה"ב ודבקה בדיו העליון ועלום הבא.

14. תלמוד בבלי מסכת קידושין ذ"ה לט עמוד ב

כל שזכיותו מרובין מעונתו - מריעין לו (בעזה"ז לנוקתו מעונתו שיטול שכר שלם), ודומה כמו ששרף כל התורה כולה ולא שיר ממנו אפילו אות אחת, וכל שעונתו מרובין מזכיותו - מטיבין לו (לשלים לו שכר מצויות בחיו כדי לטורחו), ודומה כמו שקיים כל התורה כולה ולא חסר אות אחת ממנו!

15. תלמוד בבלי מסכת תענית ז"ה כא עמוד א
וכי מאחר שצדיק גמור אתה, لماذا עלתה לך קר? - אמר להם:بني, אני גרמתי לעצמי. שפעם אחת הייתה מהלך בדרך לבית חמץ, והיה עמי משי שלשה חמורים, אחד של מאכל ואחד של משתה ואחד של מיני מגדים. בא עני אחד ועמד לי בדרך, ואמר לי: רב פרנסני. - אמרתי לו: המtan עד שאפרוק מן החמור. לא הספקתי לפrox מן החמור עד שיצתה נשמטה. הלכתני ונפלתי על פניו, ואמרתי: עני שלא חס על עיניך - יסומו, ידי' שלא חס על ידיך - יתגדו, רגלי' שלא חס על רגליך - יתקטעו. ולא נתקררה דעתך עד שאמרתי: כל גופו יהא מלא שחין. אמרו לו: אוין לנו שריאנו בקר! - אמר להם: אוין לי אם לא ראיונו בקר.

16. מדרש תהילים (שורר טוב; בובר) מזמור צב להגיד כי ישר ה' [צורי ולא עולתה בון]. אמרו לו למשה מי גרם לך שלא ליכנס לארץ, אמר להם אני גרמתי, אמרו לו ולא הקדוש ברוך הוא עשה לך, אמר להם חס ושלום אפילו אם רואים שהקב"ה מצדיק, [הצור תמים פועלו כי כל דרכיו משפט] אל אמונה ואין עול (דברים לב ד). אמרו לו לאדם הראשון מי גרם לך מיתה, אמר להם אני גרמתי לי, אמרו לו ולא עשה לך הקדוש ברוך הוא, אמר להם חס ושלום, משל לחולה שהיא מושלך למיטה, הילך הרופא וראה אותו, התחיל מצוה עליו, ואמר לו דבר פלוני אוכל ודבר פלוני לא תאכל, שהוא רע לך ומסוכן למות, אכל וסיכון למות, אמרו לו שמא הרופא עשה לך, אמר להם אני הוא שעשית לעצמי, שאלו שמעתי לו מה שצוני לא הייתה מת,

17. בית ישראל דרוש כג להספד

וזה מה אמר בעל המאמר ששאלו למשה מי עשה לך שתמות, ואמר משה אני הוא שגרמתי לעצמי שמיד היה בא לידי כאב וליידי טעות ועוני גרמה לי, ולא ה' فعل כל זאת. אמרו לו ולא הקדוש ברוך הוא עשה לך שמיד ה' הייתה זאת שברא את האדם בעל התפעלות ומוקן אל החטא, ואם כן סבת המות הייתה מאות ה' אשר עשה את האדם בתבונת להיות בעל התפעלות, והעולה על רוחכם שמיד ה' הייתה זאת שברא לו יצר הרע ואין מי שייעכב על ידו ולא מצד בחירת האדם, זה אמר שחס ושלום לא תהא כזאת בישראל שהקדוש ברוך הוא מרשיע את הצדיק, ואדרבה האלקים